

Ο άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς (1296-1359), αρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης, σὲ ἐπιστολὴ τοῦ πρὸς «Τὸν εὐλαβέστατον μοναχὸν κύρ Διονύσιον» (Ε.Π.Ε.4,404) γράφει ὅτι τρία εἶναι τὰ εἶδη τῆς ἀθεΐας.

Α) Ἡ πολυειδῆς πλάνη τῶν ἐλληνιζόντων φιλοσόφων. Αὐτοὶ δέχονται ὅτι δὲν ὑπάρχει Θεὸς παρὰ μόνο οἱ κατ' αἴσθησιν ἡδονές (Ἐπίκουρος) ἢ ὑπάρχουν κάποια στοιχεῖα ὕλης (Ἐμπεδοκλῆς, Ἡράκλειτος, Ἀναξίμανης, Δημόκριτος) ἢ ὅτι ὑπάρχει πλήρης ἀκαταληψία τῶν ὄντων ἀπὸ ὅλους, σὲ ὅλα ἐπικρατεῖ ἡ δόκησις (Ξενοφάνης ὁ Κολοφώνιος) ἢ φαντάσθησαν τὸν Θεό, ἀλλὰ πολὺ ἀμυδρά (Σωκράτης, Πλάτων). Ὁ αἰρετικὸς Βαρλαάμ τὸν ὁποῖο ἀντιμετώπισε ἐπιτυχῶς ὁ Παλαμάς ἀνήκει στὴ πρώτη αὐτὴ κατηγορία τῶν ἀθέων διότι ἰσχυριζόταν ὅτι ἡ ἀκτιστὴ οὐσία τοῦ Θεοῦ δὲν διαφέρει ἀπὸ τὴν ἀκτιστὴ ἐνέργεια. Αὐτὸς ὅμως ποὺ ταυτίζει οὐσία καὶ ἐνέργεια, κατὰ τὸν ἅγιό Ιουστίνου τὸ φιλόσοφο καὶ μάρτυρα καὶ ἄλλους πατέρες, ἀναιρεῖ τὴν ὑπαρξὴ τοῦ Θεοῦ. Διότι αὐτὸ ποὺ δὲν ἔχει καμμία ἐνέργεια, οὔτε ὑπάρχει, οὔτε εἶναι κάτι.

Β) Ἡ πολυσχιδῆς καὶ πολύμορφος πλάνη τῶν αἰρετικῶν. Ἄλλοι θεωροῦν τὸν πατέρα ἄτεκνο (Ἰουδαῖοι), ἄλλοι τὸν θεωροῦν υἱὸ-πάτορα (Σαβέλλιος ποὺ δίδασκε ὅτι Πατήρ, Υἱὸς καὶ Πνεῦμα εἶναι μία ὑπόστασις καὶ ἀπλῶς φέρει διαφορετικὰ ὀνόματα ἢ φορεῖ διαφορετικὰς μάσκες κατὰ καιρούς), ἄλλοι τὸν θεωροῦν ἀκτιστὸ πατέρα κτιστοῦ υἱοῦ καὶ πνεύματος (Ἄρειος, Εὐνόμιος, Μακεδόνιος) καὶ ἄλλοι ἄλλα. Ὅλοι αὐτοὶ δὲν διαφέρουν σὲ τίποτα ἀπὸ τοὺς ἀθέους. Λυμαινόνται τὴν τριαδικότητα τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν θεία φύσιν τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Πνεύματος. Αὐτοὺς ζήλησαν ὁ Βαρλαάμ καὶ ὁ Ἀκίνδυνος οἱ ὁποῖοι ἀφ' ἐνὸς ταύτιζαν ἀκτιστὴ οὐσία καὶ ἀκτιστὴ ἐνέργεια ὅπως προαναφέραμε, ἀφ' ἐτέρου στὶς σχέσεις τοῦ Θεοῦ μὲ τὸν ἄνθρωπο δεχόταν κτιστὴ ἐνέργεια. Ἐτσι ἔκαναν τὸ Θεὸ κτίσμα ἀφοῦ δεχόταν κτιστὴ ἐνέργεια διότι ἀπὸ τὴν ἐνέργεια φαίνεται ἡ φύσιν λένε οἱ πατέρες.

Γ) Τὸ ν' ἀποφεύγει κανεὶς ν' ἀναφέρει ὅλα τὰ δόγματα περὶ Θεοῦ. Αὐτὸ τὸ εἶδος τῆς ἀθεΐας δὲν ἀπέχει πολὺ ἀπὸ τὴν προηγούμενη πονηρὴν δυάδα. Κι ὅμως τὸ μετέρχονται θεολόγοι καὶ κληρικοὶ καὶ δὲν ἀναφέρονται σ' αὐτὰ ποὺ εἶναι δύσληπτα στὸ μυαλὸ τῶν πολλῶν. Δὲν ἐξηγοῦν τὶς θεολογίες τῶν ἀγίων πατέρων σ' αὐτοὺς ποὺ δὲν τὶς ξέρουν, προφασιζόμενοι ὅτι δὲν εἶναι εὐλήπτες οὔτε ἐφικτὲς γιὰ τὸν πολὺ κόσμον. Κι ὅμως ἂν ἀποσιωπήσεις ἀκόμη καὶ μία δογματικὴ διδασκαλία καταστρέφεται ὁ δογματικὸς φράκτης τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ εἰσβάλλει ἔτσι τὸ δηλητήριον τῆς αἰρετικῆς διδασκαλίας. Οἱ αἰρετικοὶ φοβοῦνται καὶ δυσαρεστοῦνται ἀπὸ τὴν ἀνάπτυξη τῆς συνολικῆς δογματικῆς διδασκαλίας τῆς Ὀρθοδοξίας. Διότι ἔτσι πέφτει τὸ προσωπεῖο τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς εὐσεβείας ποὺ αὐτοὶ φέρουν. Συνοψίζοντας' Πρῶτο εἶδος ἀθεΐας ὅτι δὲν ὑπάρχει Θεός. Δεύτερο' ὅτι ὑπάρχει ἀλλ' ὄχι ἀλάθητα. Τρίτο ἡ ἐλλειπῆς παρουσίαση τῆς εἰκόνας τοῦ Θεοῦ.

* * * * *

Αὐτὰ ἀναφέρει ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς στὴ περίφημη δογματικὴ τοῦ ἐπιστολῆ στὸν εὐλαβέστατο μοναχὸ κύρ Διονύσιο. Καὶ τώρα ἄς ἐλθοῦμε στὴν ἐποχὴ μας, κάνοντας κάποιες συγκρίσεις μὲ τὰ ὅσα συνέβαιναν στὴν ἐποχὴ τοῦ ἀγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ. Ἀπὸ τὶς ἀρχὲς τοῦ 20οῦ αἰῶνος ἀρχίζει μία προσπάθεια μεταξὺ τῶν χριστιανῶν τῶν διαφόρων «ἐκκλησιῶν» νὰ ἐλθοῦν σὲ μία ἐπαφή, ὥστε κάποτε νὰ τὰ βροῦν, καὶ νὰ ἐνωθοῦν ξανά. Στὴ προσπάθεια αὐτὴ συμμετεῖχε καὶ ἡ ὀρθόδοξὴ Ἐκκλησία. Ἀρχισε λοιπὸν ὁ λεγόμενος διαχριστιανικὸς ἢ οἰκουμενιστικὸς διάλογος. Οἱ διαφορὲς πολλὲς καὶ μάλιστα σοβαρὲς. Δύσκολα βρισκόταν σημεῖο ἐπαφῆς. Ἀρχισαν οἱ τριβὲς καὶ οἱ πολώσεις. Ὁ διάλογος γιὰ νὰ συνεχισθεῖ ἀπὸ δογματικὸς κατέληξε σὲ διάλογο ἀγάπης. Ἀρχισε ἓνας δογματικὸς μινιμαλισμὸς' δηλαδὴ νὰ ἀρκεστοῦν οἱ διαλεγόμενοι σὲ ἐλάχιστα δογματικὰ σημεῖα ποὺ συμφωνοῦν ἢ νὰ εἶναι ἐνωμένοι καὶ νὰ δέχονται τὶς δογματικὲς ἰδιορρυθμίες τῶν ἄλλων. Παρουσιάσθηκε ἡ «θεωρία τῶν κλάδων», ὅτι δηλαδὴ ἔχουμε κοινὴ ρίζα καὶ εἴμαστε διαφορετικὰ κλαδιὰ τοῦ ἰδίου δένδρου. Ἐπίσης ἡ θεωρία τῆς «περιεκτικότητας», ὅτι δηλαδὴ ἡ Ἐκκλησία μπορεῖ νὰ περιέχει διαφορετικοὺς χριστιανισμοὺς θὰ λέγαμε. Ὁ διαχριστιανικὸς διάλογος ἀργότερα γιὰ λόγους πολιτικούς, διπλωματικούς, ἐθνικούς, ἀνάγκης, παγκοσμιοποιήσεως, ἐξελιχθηκε σὲ διαθρησκειακό, καὶ σὲ πρώτη φάση γίνεται μὲ μονοθεϊστικὲς θρησκείες. Θεωρεῖται μεγάλο πρᾶγμα ἡ πίστη σ' ἓνα Θεὸ τῶν μωαμεθανῶν καὶ τῶν ἰουδαίων. Οἱ «θεολογικὲς» κορῶνες ὅμως συνεχίζονται. Ὅλες οἱ θρησκείες οδηγοῦν στὸν ἴδιο Θεό. Ὅλες ὑπηρετοῦν τὸν ἄνθρωπον. Ὅλες ἔχουν μέσα τοὺς κάποια ἀλήθεια. Ἐτσι ἀρχισαν νὰ γίνονται διαθρησκειακὲς συναντήσεις μὲ θρησκείες κάθε εἶδους καὶ ὄχι ἀναγκαστικὰ μονοθεϊστικὲς. Καὶ ὁ κατήφορος δὲν ἔχει τέλος! Καὶ τίθεται τὸ ἐρώτημα' Ποῦ βαδίζουμε; Ξεχάσαμε ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι τὸ Φῶς τοῦ κόσμου (Ἰω.8,12), ἡ μόνη οδὸς ποῦ

μπορεί να βαδίζει ο άνθρωπος, η αλήθεια και η ζωή (Ιω. 14,6), και κανείς άλλος δεν είναι πραγματικός και αληθινός Θεός; Ξεχάσαμε ότι «οι θεοὶ τῶν ἐθνῶν δαιμόνια» (Ψάλμ. 95,5); Ξεχάσαμε ότι τὸν εἰδωλολάτρη εκατόνταρχο Κορνήλιο (Πράξ. 10ο κέφ.) ποῦ ἦταν εὐσεβής, καὶ ζοῦσε μὲ νηστείες καὶ ἐλεημοσύνες καὶ προσευχές, δὲν τὸν ἄφησε ὁ Χριστὸς στὴ θρησκεία του, οὔτε εἶπε ἀφοῦ ἔχει ἁγία ζωὴ θὰ σωθεῖ, ἀσχέτως ποῦ εἶναι εἰδωλολάτρης, ἀλλὰ ἔστειλε ἄγγελο καὶ τοῦ εἶπε νὰ καλέσει τὸν Πέτρο νὰ τὸν κατηχήσει στὴν ὀρθὴ πίστη. Τὸ ἴδιο ἔκανε καὶ στὸν εὐνοῦχο τῆς βασίλισσας τῶν Αἰθιοπῶν τῆς Κανδάκης (Πράξ. 8,26-40) ποῦ ἦταν εὐσεβής Ιουδαῖος καὶ ὑπεβλήθη στοὺς κόπους καὶ τοὺς κινδύνους μακρινοῦ ταξιδιοῦ γιὰ νὰ ἔλθει καὶ νὰ προσκυνήσει στὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ μέσα στὸ ἀμάξι τοῦ ἐνῶ ἦταν μεσημέρι, καὶ συνεπῶς ἔπρεπε νὰ φάγει καὶ νὰ κοιμηθεῖ, ἢ νὰ ἀπολαύσει τὴ ὁμορφιὰ τῶν τόπων ποῦ περνοῦσε, αὐτὸς διαβάζε τὸν προφήτη Ησαία. Καὶ ἐνῶ τὸ ἀμάξι τρανταζόταν καὶ τὸ διάβασμα δὲν ἦταν εὐκόλο, καὶ ἐκτὸς τούτου δὲν καταλάβαινε αὐτὰ ποῦ διαβάζε, ἐν τούτοις γεμάτος ὄρεξη καὶ πάθος νὰ καταλάβει τὰ νοήματα τοῦ Ησαία συνέχιζε νὰ διαβάζει. Κι ὅμως τὸν εὐλαβέστατο αὐτὸν Ιουδαῖο ὁ Θεὸς δὲν τὸν ἄφησε στὴν θρησκεία του, οὔτε εἶπε ὅτι θὰ σωθεῖ ἐπειδὴ εἶναι τόσο ζηλωτής, ἀλλὰ ἔστειλε τὸν ἀπόστολό του Φίλιππο γιὰ νὰ τὸν κατηχήσει. Κι αὐτὸ διότι ὁ Ιουδαϊσμός δὲν πιστεύει σὲ Τριαδικὸ Θεό, οὔτε στὴ θεία φύση τοῦ Χριστοῦ, οὔτε στὴν ἀειπαρθενία τῆς Θεοτόκου, οὔτε σὲ εἰκόνες, καὶ τὸ σπουδαῖο, καὶ αὐτὸ τὸ Μεσσία τὸν περιμένε καὶ τὸν περιμένει ὡς κοσμικὸ ἐθνικὸ μεσσία ποῦ θὰ ἔλθει νὰ σώσει υλικά τὸ Ἰσραήλ. Στὰ ἴδια αἰρετικὰ δόγματα πιστεύει καὶ ὁ μουσουλμανισμός καὶ ἐπιπλέον οδηγεῖ τὸν ἄνθρωπο σὲ γενετήσια ἀκράτεια καὶ σὲ σφαγὴ ὄσων δὲν πιστεύουν στὸ Ἰσλάμ. Ποῦ εἶναι λοιπὸν ἡ ἄξια τῶν μονοθεϊστικῶν θρησκειῶν καὶ ποῦ ἡ ἄξια -πολὺ περισσότερο- τῶν εἰδωλολατρικῶν; Νὰ προχωρήσουμε καὶ στοὺς αἰρετικούς χριστιανούς. Ποιὰ ἡ ἄξια τοῦ παπισμοῦ ποῦ πιστεύει καὶ αὐτὸς σὲ κοσμικὸ μεσσία καὶ ἔχει κράτος, πρεσβεῖες, διπλωματία, στρατό, ἀστυνομία, τράπεζες καὶ πάει λέγοντας; Ποῦ ἔχει διαστρέψει τὸ τριαδικὸ δόγμα μὲ τὴν προσθήκη στὸ «Πιστεύω» τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ, ποῦ θεοποίησε καὶ ἔκανε ἀλάθητο τὸν ἄνθρωπο πάπα, θεοποίησε τὴν Παναγία μὲ τὸ δόγμα τῆς ἀσπίλου συλλήψεως, χρησιμοποιεῖ ἄζυμό ἄρτο στὴ θεία εὐχαριστία καὶ τόσα ἄλλα; Ποιὰ ἡ ἄξια τῶν προτεσταντῶν ποῦ ἀρνοῦνται τὴν παράδοση, τὶς εἰκόνες, τὸν σταυρό, τοὺς ἁγίους καὶ τὶς μεσιτεῖες τους, τὴν εἰδικὴ ἱερωσύνη, τὸ μυστήριό τῆς ἐξομολογήσεως, τὰ ἄλλα μυστήρια καὶ τόσα ἄλλα; Ὅρισμένοι δὲ ἐξ αὐτῶν προχώρησαν σὲ χειροτονίες γυναικῶν, ἀναγνώριση καὶ χειροτονία ὁμοφυλοφύλων, καὶ ἄλλες παρατυπίες; Ὁ ἅγιος Γρηγόριος μας προειδοποιεῖ καταντήσατε ἄθεοι. Θὰ τὸν ἀκούσουμε;

ΜΕΛΕΤΙΟΣ ΑΠ. ΒΑΔΡΑΧΑΝΗΣ

ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΗΣ

